

משרד החינוך

המנהל למדע ולטכנולוגיה

הפיקוח על מגמת ניהול עסקי

תכנית לימודים במקצוע

מנהל ולכלכלה

תחום התוכן

מבוא למנהל ולכלכלה

(בהתאם לרפורמה)

מהדורה מעודכנת לשנה"ל תשע"ח	סמל המקצוע 17.00
--------------------------------	---------------------

ועדת היגוי

פרופ' במברגר פיטר	- יו"ר ועדת ההיגוי, פרופ' בהתנהגות ארגונית ומשאבי אנוש, בית ספר למנהל עסקים – אוניברסיטת תל-אביב
ד"ר מגדה גרוס	- מרכזת הועדה. ממונה מגמות (ניהול מערכות חברה ותעשייה) ומפמ"ר מגמות ניהול עסקי והנדסת תעשייה וניהול, משרד החינוך, מנהל מדע וטכנולוגיה
פרופ' (אמריטוס) משולם אילן	- בית ספר לניהול חיפה, פרופ' לניהול אסטרטגי של המשאב האנושי
ד"ר שושנה שור	- מרצה בפקולטה מדעי החברה – משאבי אנוש, המכללה האקדמית אשקלון
ברכה ברבר	- מפקחת במגמת ניהול עסקי, משרד החינוך
נואה נורית	- מדריכה ומורה בבית ספר תיכון, במגמת ניהול עסקי
ערבה אסתר	- מרכזת פדגוגית ומורה מובילה בבית ספר תיכון .
פורת בתיה	- מדריכה ומרכזת מגמה בבית ספר תיכון במגמת ניהול עסקי.

תוכן

6.....	מטרות התוכנית.....
8.....	מטרות כלליות ואופרטיביות - חלק ב' (מבוא לכלכלה).....
10	דרכי הוראה/למידה מומלצות
11	נושאי הלימוד
13	חלק א': תורת הארגון – פירוט נושאי הלימוד.....
20	חלק ב': מבוא לכלכלה – פירוט נושאי הלימוד.....
29	מונחים מרכזיים בתורת הארגון.....
35	מונחים מרכזיים במבוא לכלכלה.....
43	ביבליוגרפיה מומלצת - תורת הארגון.....
44	ביבליוגרפיה מומלצת - מבוא לכלכלה

התפיסה הרעיונית של התכנית

חלק א - תורת הארגון

אחד המאפיינים הבולטים בחברה המודרנית הינו מספרם הרב של הארגונים הפועלים בה.

ארגונים לסוגיהם השונים, מרכזים את מרב הפעילויות הכלכליות, החברתיות, הפוליטיות והתרבותיות במשק ובחברה.

הכרת הארגונים, מאפייניהם, המבנים ודרכי פעולתם, תקנה ללומד כלים להבנה והערכה של תופעות בכלכלה, בחברה, במדיניות הפנים והחוץ.

ניתוח ארגון דורש ידע רב תחומי הניזון ממדעי הסוציולוגיה, הפסיכולוגיה, הכלכלה, האנתרופולוגיה, מדעי המדינה ועוד.

לימודי תורת הארגון, בונים אצל הלומד ידע רחב להבנת הארגון, מאפייניו, דרכי פעולתו בסביבה בה הוא פועל, יחסי הגומלין בינו והסביבה, וכן תרומת הארגון על כל המערכת הכלכלית בארץ ובחו"ל.

תכני הלימוד של תורת הארגון מהווים חלק חיוני להבנת מקצוע תורת הניהול מחד ומאידך משלימים את עולם התוכן של תחום מנהל וכלכלה.

חלק ב – מבוא לכלכלה

בחברה הישראלית והכלל עולמית חלו שינויים רבים בתחומי הידע, התרבות, החברה והכלכלה. ריבוי אפשרויות הידע, שינוי בתפיסות לגבי חשיבה, למידה, דמות החברה והמהפכה הטכנולוגית, מחזקים את הצורך בעדכון תכונות הלימודים במקצוע כלכלה תוך התייחסות לעקרונות הבאים:

א. הדעת – מתקיימים קשרי הגומלין בין תחומי הדעת. ולכן יש צורך באינטגרטיביות גם בארגון הלימודים וזאת על ידי שילוב בין תחומי הדעת לשם התאמתם למציאות זו.

ב. דמות האדם - על פי הפרדיגמה הקונסטרוקטיביסטית לפרט יש תפקיד מרכזי בהבניית הדעת הנעשית בתהליך אישי, אקטיבי, תוך פעילות גומלין עם הסביבה המספקת לו משאבים ללמידה, לטיפול מיומנויות ולהתנסויות.

ג. דמות החברה על ערכיה ושאיפות ודפוסי תפקודה הכלכליים, החברתיים והתרבותיים -

לערכים יש מקום חשוב יותר מתמיד בעולם שבו מתרבים קונפליקטים חברתיים, תרבותיים ולאומיים במקביל להתפתחות הטכנולוגית המואצת, שהביאה לחשיפת החברות השונות לשוני מבחינות חברתיות תרבותיות כלכליות ולדמיון בהיבטים אנושיים בסיסיים משותפים.

ז. בתחום החשיבה על החשיבה ועל תהליכי למידה - התחזקה התפיסה שהקוגניציה היא תלוית הקשר ומצב ושדרכי הידיעה הם בלתי נפרדים מן העשייה והפעולה. מכאן שגם למידה היא תלוית הקשר וכדי שתהיה משמעותית עליה להיות קשורה בהתנסויות ואתנסויות וממשיות מעולמו ומסביבת החיים של הלומד. כן התחזקה התפיסה שיש אינטליגנציות מרובות ושאישים נבדלים ביניהם, על פי תפיסה זאת, במידה שיש להם מאפיינים אלה או אחרים של אינטליגנציה. מכאן משתמע שגם דרכים לייצוג הידע בלמידה ובחקירה צריכות להיות שונות ומגוונות.

ה. המורים וההוראה - חלו שינויים בתפיסת מקומו ומעמדו של המורה כאיש מקצוע בתוך הפרופסיה של ההוראה בכלל ובמערכת יחסי הגומלין בינו לבין תוכנית הלימודים בפרט. דמות המורה הרצוי כיום היא של איש מקצוע אוטונומי, בעל חכמה וידיעה מן הפרקטיקה שמפעיל חשיבה רפלקטיבית, חוקרת ואינטלקטואלית בעשייה החינוכית.

תוכנית הלימודים במקצוע כלכלה מיועדת להעניק ללומד אוריינות כלכלית תוך חשיפתו ליסודות והעקרונות כלכליים, כמו כן, לאפשר לתלמידים להבין סוגיות כלכליות חברתיות, להכיר מושגי יסוד בכלכלה מתחום המיקרו והמאקרו כלכלה, להרחיב אופקים בנושאים כלכליים, להבין את הקשר בין תחומים כלכליים לבין תחומים חברתיים, להבין תופעות כלכליות מתוך המציאות הישראלית והכלל עולמית, לפתח מיומנויות של קבלת החלטות, יצירת סדר עדיפויות ובחירה בין חלופות ולהגביר מודעות והתנהגות צרכנית נבונה, להתנסות בדיון, ניתוח וגיבוש עמדות כלפי סוגיות כלכליות וחברתיות שעל סדר היום, להיחשף לתכנים על ידי למידה באמצעות סיורים לימודיים, סרטים, משחקים והדמיה.

העדכונים שהוכנסו לתוכנית הלימודים הזו נבעו מכך שבשנים האחרונות עם התפתחות מואצת של הטכנולוגיה חלו שינויים הן בכלכלת ישראל וכן בכלכלה גלובלית מחד גיסא ומאידך גיסא עלה צורך בהתאמת דרכי הוראה/למידה המתאימים לדמותו של הלומד במאה ה- 21 ולמקורות המידע הרבים והמגוונים הקיימים.

מטרות התוכנית

מטרות כלליות ואופרטיביות – חלק א' (תורת הארגון)

בלימודי המקצוע התלמיד:

1. יכיר את הארגון ומטרותיו

- 1.1 יסביר מהו הארגון ומהם מאפייניו
- 1.2 יפרט את מטרות הארגון
- 1.3 יסביר את חשיבות "משולש הזהב"
- 1.4 יסביר מהו חזון ארגוני כמתווה למטרות הארגון
- 1.5 יסביר את הקשר בין מטרות הארגון ל"משולש הזהב"
- 1.6 יסביר את השלבים במחזור חיי הארגון

2. יכיר את הארגונים לסוגיהם

- 2.1 יסווג את הארגונים על פי מטרות
- 2.2 יסווג את הארגונים על פי תצורות
- 2.3 יסווג את הארגונים על פי תחומי פעילות
- 2.4 יסווג את הארגונים על פי טכנולוגיות ייצור
- 2.5 יסווג את הארגונים על פי מיקום גיאוגרפי

3. ידע לזהות את הסביבות בהם פועל הארגון והבנת יחסי הגומלין בין הארגון לסביבתו

- 3.1 יתאר את מיקומו של הארגון על פי גישת המערכות
- 3.2 יזהה את הסביבות ומאפייניהם בהם פועל הארגון : סביבות חוץ וסביבות פנים ארגוניות
- 3.3 יבין את מאפייני הסביבה היציבה והגועשת
- 3.4 יבין את גישת "תורת המוסדות"
- 3.5 יזהה את מאפייני גישת המוסדות

4. יכיר את המאפיינים של המבנה של הארגון

- 4.1 יבין את יסודות המבנה הפורמלי של הארגון
- 4.2 יבדיל בין טווח שליטה ופיקוח צר לבין טווח שליטה ופיקוח רחב
- 4.3 יתאר את מאפייני המבנה ההיררכיה
- 4.4 יבחין בין יחידות הניהול לבין יחידות הפיקוח וימנה את יתרונותיהם/תרומתם לארגון

5. ירכוש כלים לזיהוי תצורות של מבנים ארגוניים

- 5.1 ישרטט את המבנה הארגוני על פי מידע נתון
- 5.2 יבדיל בין תצורות שונות של מבנים ארגוניים שונים בהתאם למאפייניהם

6. יכיר בסיסים לחלוקת עבודה בארגון

- 6.1 יבין את חשיבות חלוקת העבודה בארגון
- 6.2 יבדיל בין הבסיסיים לחלוקת עבודה בארגון
- 6.3 יסביר חשיבות מיקור החוץ והשפעתו על הארגון

7. יכיר את התקשורת והשפעתה על הארגון

- 7.1 יזהה את תפקידי התקשורת בארגון
- 7.2 יתאר את מרכיבי תהליך התקשורת בארגון
- 7.3 ידגים את האופנים בהם עוברת התקשורת תוך הצגת יתרונות וחסרונות
- 7.4 יתאר את השיקולים בבחירת אופן התקשורת
- 7.5 יבדיל בין תקשורת חד סטרית לבין תקשורת דו-סטריית
- 7.6 יזהה את החסמים בתקשורת והדרכים להתמודד עימם
- 7.7 ישווה בין תקשורת פורמאלית לתקשורת בלתי פורמאלית בארגון
- 7.8 יסביר את ההשפעות של ההתפתחות הטכנולוגית על ערוצי התקשורת החדשים בארגון

8. יכיר את הסוגים השונים של משאבי הארגון

- 8.1 ימנה את סוגי המשאבים
- 8.2 ימין את סוגי התשומות
- 8.3 יבחין בין משאבי הארגון הפנים ארגונים והחוץ הארגוניים

9. יבין את השפעתה של הגלובליזציה על הארגון והסביבה בה הוא פועל

9.1 יסביר את ההשפעה העולמית על הארגון וסביבתו

9.2 יתאר את השינויים בארגון כתוצאה מגלובליזציה

9.3 ימנה את המאפיינים של הארגונים הגלובליים

מטרות כלליות ואופרטיביות - חלק ב' (מבוא לכלכלה)

בלימודי המקצוע התלמיד:

10. יכיר את תחומי העיסוק של מקצוע הכלכלה

10.1 יפרט את תחומי העיסוק

10.2 יבחין בין תחומי העיסוק של מיקרו כלכלה לשל תחומי העיסוק מקרו כלכלה

11. יכיר את מושגי היסוד של מקצוע הכלכלה

11.1 יסביר את תופעת המחסור – נדירות המקורות והמשאבים

11.2 ינתח את עקומת התמורה כביטוי לתופעת המחסור

11.3 יסביר מהי צמיחה כלכלית ונסיגה כלכלית

11.4 יבחין בין הון פיסי להון אנושי

11.5 יתאר את הקשר בין ניצול המשאבים לבין מצב המשק

11.6 יבחין בין מוצרי השקעה למוצרי צריכה

11.7 יבדיל בין גישת הכלכלה הפוזיטיבית לבין גישת הכלכלה הנורמטיבית

11.8 יסביר את בעיות היסוד של המשק על קבלת החלטות כלכליות

12 יכיר את היחידה היצרנית

12.1 יבדיל בין גורמי ייצור לבין גורמי ייצור משתנים בפירמה

12.2 יסביר את התופעה של התפוקה השולית הפוחתת של גורמי הייצור

12.3 יסביר את הגורמים המשפיעים על הכמות המוצעת של הייצור

13. יכיר את היחידה הצרכנית ואת הביקוש

13.1 יפרט את שיקולי הצרכן ברכישת מוצרים

13.2 יתאר את הגורמים המשפיעים על עקומת הביקוש

14. יבין את תהליך קביעת המחירים בשוק החופשי

- 14.1 יתאר את מאפייני התחרות החופשית
- 14.2 יסביר את משמעות שיווי המשקל בשוק תחרותי
- 14.3 יזהה את הגורמים המשפיעים על מחיר שיווי המשקל
- 14.4 יסביר את מאפייני התחרות הלא משוכללת
- 14.5 יתאר את ההתערבות הממשלתית בשוקי המוצרים

15. יכיר את התוצר הלאומי ודרכים למדידת התפוקה של המשק

- 15.1 יסביר מהו תוצר לאומי גולמי ומהי הכנסה לאומית
- 15.2 יתאר את דו"ח מקורות ושימושים

16. יכיר את אמצעי התשלום השונים והשינויים בכמות הכסף

- 16.1 יפרט את תפקידי הכסף
- 16.2 יתאר את הפעולות של המערכת הבנקאית ליצירת אמצעי תשלום
- 16.3 יתאר את תפקידי הבנק המרכזי ואת המדיניות המוניטרית
- 16.4 ימנה את מטרות הבורסה, שוק ההון והרשות לניירות ערך

17. יבין את הקשר בין תעסוקה ואבטלה לבין רמת המחירים

- 17.1 יתאר את המצבים של אבטלה ותעסוקה
- 17.2 יסביר את הקשר בין רמת המחירים למצב אבטלה/תעסוקה במשק

18. יכיר את התקציב כמנגנון מעורבות הממשלה במשק

- 18.1 ימנה את דרכי הפעילות הכלכלית של הממשלה
- 18.2 יסביר כיצד התקציב משמש את הממשלה ככלי להשגת מטרות – מדיניות פискаלית
- 18.3 יבדיל בין תקציב רגיל לתקציב פיתוח
- 18.4 יתאר את מבנה תקציב הממשלה
- 18.5 יסביר את המושג "גירעון תקציבי"
- 18.6 יגדיר את חוק התקציב

19. ידע מהו אי שוויון כלכלי במשק

- 19.1 ימנה את הסיבות לאי שוויון כלכלי
- 19.2 יסביר את השפעת אי השוויון על המשק

20. יכיר את חשיבותם של סחר החוץ, שוק מט"ח ומאזן התשלומים

- 20.1 יסביר את השפעתו של הסחר הבינלאומי על המשק הכלכלי
- 20.2 יתאר את מבנה מאזן התשלומים

21. יכיר את השפעות הגלובליזציה על הכלכלה

- 21.1 יסביר את השפעת הגלובליזציה על המסחר הבינלאומי
- 21.2 יסביר את השפעת הגלובליזציה על שוק העבודה
- 21.3 יסביר את השפעת הגלובליזציה על שוק ההון

דרכי הוראה/למידה מומלצות

הוראת המקצוע צריכה להיות גמישה ולעשות שימוש במגוון שיטות הוראה ועזרי הוראה. יש לשלב דרכי הוראה קונבנציונאליות וחלופות ייחודיות התורמות להגברת המוטיבציה של תהליך הלמידה, כגון:

- 1. מרצים אורחים מענפי המשק והכלכלה.
- 2. ניתוח מאמרים מן העיתונות והאינטרנט הקשורים לנושאים הנלמדים.
- 3. ניתוח אירועים כלכליים אקטואליים בארץ ובחו"ל ובחינת השלכותיהם על תעשיות ועסקים פרטיים.
- 4. דיונים כיתתיים בנושאים אקטואליים.
- 5. שימוש במקורות ומאגרי מידע שונים כדוגמת האינטרנט לצורך עבודות, תרגילים וניתוח אירועים.
- 6. צפייה מושכלת בסרטים, חדשות הכלכלה מכלל ערוצי המדיה המגוונים וביצוע ניתוחים ודיונים להעמקת ההבנה של הנושאים הכלכליים המגוונים.
- 7. סיורים לימודיים בבורסה לניירות ערך, בנק ישראל, בשווקים ובמרכזי מסחר ועוד.

נושאי הלימוד

תחום התוכן – מבוא למנהל ולכלכלה

חלק א' - תורת הארגון		
מספר שעות	פרק	מומלצות
8	1 הארגון	
15	2(*) סיווג ארגונים	
15	3(*) הארגון וסביבתו	
15	4 המבנה ההיררכי של הארגון	
7	5 תצורות למבנים ארגוניים	
10	6 בסיסים לחלוקת עבודה	
20	7 מערכות תקשורת בארגון	
נושאים ללימודי העשרה		
16	8 משאבי הארגון	
14	9 גלובליזציה והשפעתה על הארגון והסביבה בה הוא פועל	

סה"כ שעות לימוד מומלצות לתורת הארגון

120

חלק ב' - מבוא לכלכלה

2	כלכלה – מהותה ותחומי עיסוקה	10
10	מושגי יסוד בכלכלה	11
12	היחידה היצרנית (פירמה) גורמי הייצור וההיצע	12
8	היחידה הצרכנית והביקוש	13
15	קביעת מחירים	14
6	התוצר הלאומי – מדידת התפוקה של המשק	15
12	אמצעי תשלום והשינויים בכמות הכסף	16
5	תעסוקה, אבטלה ורמת המחירים במשק	17
15	תקציב הממשלה ומעורבות הממשלה במשק	18

נושאים ללימודי העשרה

10	אי שוויון כלכלי במשק	19
10	סחר חוץ, שוק מט"ח ומאזן תשלומים	20
10	גלובליזציה והשפעתה על הכלכלה	21
<u>120</u>	סה"כ שעות לימוד מומלצות למבוא לכלכלה	

סה"כ שעות לימוד מומלצות לתחום התוכן 240

שימו לב,

נושאי העשרה מיועדים להרחיב את עולם הידע של התלמיד. בנושאים אלו מומלץ לאפשר ללומד לחקור בדרכים מגוונות, לערוך דיונים, במידת האפשר לקיים סיורים לימודיים, להזמין מרצים מומחים מהתחום ועוד.

חלק א' : תורת הארגון – פירוט נושאי הלימוד

שעות מומלצות

נושאי הלימוד

8

1. הארגון

1.1 מהות ארגון

- 1.1.1 הגדרת הארגון
- 1.1.2 משולש "הזהב" של הארגון
- 1.1.3 הקשר בין מטרות הארגון ל"משולש הזהב"

1.2 מטרות הארגון

- 1.2.1 החזון הארגוני כמתווה למטרות הארגון

1.3 מאפייני הארגון

- 1.3.1 מלאכותיות
- 1.3.2 תכליתיות
- 1.3.3 הבניה
- 1.3.4 פעילויות הגומלין עם הסביבה

1.4 מחזור חיי הארגון

- 1.4.1 שלב ההתהוות הארגונית (הלידה)
- 1.4.2 שלב הצמיחה הארגונית
- 1.4.3 שלב הבשלות הארגונית
- 1.4.4 שלב השקיעה הארגונית

15

2. (*) סיווג ארגונים

2.1 סיווג על פי מטרות הארגון

- 2.1.1 ארגון עסקי
- 2.1.2 ארגון ציבורי
- 2.1.3 עמותה (מלכ"ר)
 - 2.1.3.1 אידאולוגית
 - 2.1.3.2 חברתית
 - 2.1.3.3 סיוע לזולת

2.2 סיווג על פי צורות הבעלות

- 2.2.1 פרטית
- 2.2.2 שותפות
- 2.2.3 חברות
- 2.2.4 אגודה שיתופית

2.3 סיווג על פי תחומי פעילות

- 2.3.1 מסחרי
- 2.3.2 נותן שירות
- 2.3.3 יצרני
- 2.3.4 ידע: ארגוני הזנק, ארגוני מחקר, ארגוני מחקר ומפיתוח (מו"פ)

2.4 סיווג על פי טכנולוגיות ייצור

- 2.4.1 ייצור המוני
- 2.4.2 ייצור סדרתי
- 2.4.3 ייצור יחידתי

2.5 סיווג על פי מיקום גיאוגרפי

- 2.5.1 ארגונים מקומיים
- 2.5.2 ארגונים גלובליים

15

3. (*) הארגון וסביבתו

3.1 גישת המערכות

3.2 סביבות הארגון ויחסי הגומלין ביניהם

- 3.2.1 סביבה חוץ ארגונית
 - 3.2.1.1 סביבה חברתית
 - 3.2.1.2 סביבה דמוגרפית
 - 3.2.1.3 סביבה כלכלית
 - 3.2.1.4 סביבה טכנולוגית
 - 3.2.1.5 סביבה פוליטית

- 3.2.1.6 סביבה פיסית/גיאוגרפית
- 3.2.1.7 סביבה תרבותית
- 3.2.1.8 סביבה משפטית
- 3.2.1.9 סביבה בינלאומית
- 3.2.1.10 סביבת מתחרים

- 3.2.2 סביבה פנים ארגונית
- 3.2.2.1 סביבת לקוחות
- 3.2.2.2 סביבת ספקים
- 3.2.2.3 סביבת עובדים

- 3.2.3 מאפייני הסביבה
- 3.2.3.1 סביבה יציבה
- 3.2.3.2 סביבה גועשת

3.3 גישת "תורת המוסדות"

- 3.3.1 סביבת המוסדות – שדה שבו פועל הארגון
- 3.3.2 הנחות יסוד של הגישה

15

4. המבנה של הארגון

4.1 יסודות המבנה הפורמלי של הארגון

- 4.1.1 הגדרת תפקידים
- 4.1.2 חלוקה ליחידות בארגון
- 4.1.3 סוגי יחידות (קו, מטה)

4.2 טווח שליטה ופיקוח

- 4.2.1 טווח שליטה ופיקוח צר
- 4.2.2 טווח שליטה ופיקוח רחב

4.3 המדרג ההיררכי (עקרון הסולם)

- 4.3.1 מאפייני המבנה ההיררכי
- 4.3.2 שרשרת הפיקוד

4.4 יחידות (אחידות) הפיקוד ויחידות (אחידות) הניהול

- 4.4.1 יחידות הניהול ויתרונותיו
- 4.4.2 יחידות הפיקוד ויתרונותיו

5. תצורות למבנים ארגוניים**5.1 תרשים מבנה ארגוני ומהותו****5.2 תצורות מבנים ארגוניים**

5.2.1 מבנה פירמידלי (פשוט, שטוח ותלול)

5.2.2 מבנה על פי מינצברג

5.2.3 מבנה תלתן

5.2.4 מבנה ארגון רשת

6. בסיסים לחלוקת עבודה**6.1 חלוקת העבודה וחשיבותה**

6.1.1 חלוקת העבודה וחשיבותה

6.1.2 תועלות של חלוקת העבודה לארגון

6.2 בסיסיים לחלוקת עבודה

6.2.1 תפקודי

6.2.2 תהליכי

6.2.3 טכנולוגי

6.2.4 מומחיות

6.2.5 לקוחות

6.2.6 מוצר

6.2.7 גיאוגרפי

6.3 מיקור חוץ (out sorting)

6.3.1 מיקור חוץ ומטרתו

6.3.2 תועלות וחסרונות של מיקור חוץ לארגון

7. מערכות תקשורת בארגון**7.1 תפקידי התקשורת בארגון**

7.1.1 העברת מידע

7.1.2 תיאום

7.1.3 בקרה

7.1.4 הנעה

7.2 מרכיבי תהליך התקשורת והקשר ביניהם

- 7.2.1 השולח
- 7.2.2 המסר
- 7.2.3 האמצעי
- 7.2.4 המקבל
- 7.2.5 משוב
- 7.2.6 תרשים תהליך התקשורת

7.3 אופני התקשורת ושיקולים בבחירתם

- 7.3.1 ישירה
- 7.3.2 עקיפה – בכתב
- 7.3.3 חוצצת
- 7.3.4 שיקולים בבחירת אופן התקשורת

7.4 תקשורת חד סטרית ותקשורת דו סטרית

- 7.4.1 מאפייני התקשורת החד סטרית
- 7.4.2 מאפייני התקשורת הדו סטרית
- 7.4.3 שיקולים בבחירת השימוש בתקשורת חד סטרית או דו סטרית

7.5 תקשורת פורמאלית בארגון

- 7.5.1 מאפייני תקשורת פורמאלית
- 7.5.2 ערוצי תקשורת
 - 7.5.2.1 אנכית
 - 7.5.2.2 אופקית
 - 7.5.2.3 אלכסונית
 - 7.5.2.4 מקוונת למאגרי מידע
- 7.5.3 חסמים בתקשורת ודרכי התמודדות בהם
 - 7.5.3.1 מקורות החסמים:
 - 7.5.3.1.1 האמצעי
 - 7.5.3.1.2 המרחק הגיאוגרפי
 - 7.5.3.1.3 הבדלי התייחסות
 - 7.5.3.1.4 דרג ומעמד
 - 7.5.3.1.5 ריבוי תשדורות

7.5.3.2 דרכים להתמודד עם חסמים בתקשורת הארגונית

7.5.3.2.1 הוראות מנוסחות בבהירות

7.5.3.2.2 הבהרת הרציונל

7.5.3.2.3 משוב

7.5.3.2.4 השקעה בתשתית טכנולוגית להזרמת המידע

באופן ישיר

7.5.3.2.5 הדרכה ופיתוח מיומנויות תקשורת

7.5.3.2.6 סינון מידע

7.6 תקשורת בלתי פורמאלית בארגון

7.6.1 מאפייני התקשורת הבלתי פורמאלית

7.6.1.1 מערכת יחסים חופשית בין העובדים

7.6.1.2 זרימת התקשורת בצינורות אקראיים

7.6.1.3 תקשורת מהירה

7.6.1.4 אי יציבות

7.6.2 השפעתה של התקשורת הבלתי פורמאלית על הארגון

7.6.2.1 תועלות של התקשורת הבלתי פורמאלית

7.6.2.2 חסרונות התקשורת הבלתי פורמאלית

7.7 תקשורת טכנולוגית והשפעתה על אנשים וארגונים

7.7.1 רשתות חברתיות

7.7.2 אינטרנט

7.7.3 אינטראנט

נושאים ללימודי העשרה

8	משאבי הארגון	16
8.1	סוגי משאבים	
8.1.1	כוח אדם	
8.1.2	מכונות וציוד	
8.1.3	חומרים	
8.1.4	ידע	
8.1.5	הון	
8.2	סוגי תשומות	
8.2.1	תשומות מעובדות	
8.2.2	תשומות מעבדות	
8.2.3	תשומות מאפשרות	
8.3	משאבי הארגון	
8.3.1	משאבים פנים ארגוניים	
8.3.2	משאבים חוץ ארגוניים	
9	גלובליזציה והשפעתה על הארגון והסביבה בה הוא פועל	14
9.1	השפעות עולמיות על הארגון וסביבתו	
9.2	שינויים בארגון כתוצאה מגלובליזציה	
9.3	מאפייני הארגונים הגלובליים	

חלק ב' : מבוא לכלכלה – פירוט נושאי הלימוד

2

10. כלכלה – מהותה ותחומי עיסוקה

10.1 כלכלה כמדע

10.2 התחומים בהם עוסקת הכלכלה

10.2.1 מיקרו כלכלה

10.2.2 מקרו כלכלה

10.3 יחסי גומלין בין התפתחויות היסטוריות, טכנולוגיות, תרבותיות, גיאוגרפיות ופוליטיות לבין הכלכלה.

10

11. מושגי יסוד בכלכלה

11.1 המחסור – נדירות המקורות והמשאבים

11.1.1 תופעת המחסור

11.1.2 עיקרון הוויתור הריאלי

11.1.3 שלוש הבעיות המרכזיות הנובעות מתופעת המחסור

11.1.4 מוצר כלכלי

11.2 עקומת התמורה – עקומת אפשרויות הייצור

11.2.1 עקומת התמורה כביטוי לתופעת המחסור

11.2.2 שלושת האזורים בעקומת התמורה

11.2.3 עלות אלטרנטיבית, כוללת, ממוצעת ושולית

11.3 צמיחה כלכלית ונסיגה כלכלית במוצר אחד או בשני המוצרים

11.4 גורמי ייצור במשק – הון פיסי והון אנושי

11.5 הקשר בין ניצול המשאבים לבין מצב המשק (משק מפותח ומשק לא מפותח)

11.6 מוצרי השקעה ומוצרי צריכה

11.7 גישות כלכליות: כלכלה פוזיטיבית וכלכלה נורמטיבית

11.8 בעיות יסוד במשק – קביעת החלטות כלכליות במשק

11.8.1 תכנון המשק ככלי לקביעת החלטות כלכליות

11.8.1.1 סוגי תכנון במשק

11.8.1.2 תכנון חופשי – מנגנון השוק

11.8.1.3 תכנון מוחלט – תכנון מרכזי

11.8.1.4 תכנון חלקי – חופשי מבוקר

11.8.2 הפרטה לעומת הלאמה

12

12. היחידה היצרנית (פירמה), גורמי הייצור וההיצע

12.1 גורמי הייצור בפירמה

12.1.1 גורמי ייצור קבועים

12.1.2 גורמי ייצור משתנים

12.2 התפוקה השולית הפוחתת של גורמי הייצור

12.2.1 תפוקה

12.2.2 תפוקה כוללת

12.2.3 תפוקה שולית

12.2.4 חוק התפוקה השולית הפוחתת

12.3 היצע הפירמה והיצע הענף – עקומת ההיצע

12.3.1 תזוזה על עקומת ההיצע

כתוצאה משינוי במחיר המוצר ובכמות המוצעת

12.3.2 תזוזה של עקומת ההיצע

12.3.2.1 כתוצאה ממחיר גורמי הייצור משתנים

12.3.2.2 כתוצאה משינוי בידע הטכנולוגי

13. היחידה הצרכנית והביקוש**13.1 השיקולים של הצרכן ברכישת מוצר**

13.1.1 מחיר המוצר

13.1.2 הכנסה וסוגי מוצרים

13.1.2.1 מוצר נורמלי

13.1.2.2 מוצר נטרלי

13.1.2.3 מוצר נחות

13.2 עקומת הביקוש

13.2.1 תזוזה על עקומת הביקוש

13.2.1.1 כתוצאה משינוי במחיר המוצר או בכמות המבוקשת

13.2.2 תזוזה של עקומת הביקוש

13.2.2.1 כתוצאה משינויים בהכנסה

13.3 גמישות הביקוש

13.3.1 ביקוש גמיש לחלוטין

13.3.2 ביקוש קשיח

13.3.3 ביקוש קשיח לחלוטין

14. קביעת מחירים**14.1 מאפייני תחרות חופשית (משוכללת)****14.2 שיווי משקל בשוק תחרותי**

14.2.1 עודף ביקוש

14.2.2 עודף היצע

14.3 שינויים במחיר שיווי משקל

14.3.1 בעקבות שינויים בביקוש

14.3.2 בעקבות שינויים בהיצע

14.4 מאפייני התחרות הלא משוכללת

14.4.1 מונופול

14.4.1.1 מונופול מסחרי

14.4.1.2 מונופול על פי חוק ממשלתי

14.4.2 קרטל

14.4.3 תחרות בין מעטים – דואופול, אוליגופול

14.5 ההתערבות הממשלתית בשוקי המוצרים

14.5.1 פיקוח על המונופולים – חוק ההגבלים העסקיים

14.5.2 קיום שווקים שאינם תחרותיים

14.5.2.1 מוצר ציבורי

14.5.2.2 ספקי המוצרים הציבוריים

14.5.3 התערבות הממשלה לתועלות הציבור :

14.5.3.1 מוצר עם השפעות חיצוניות בייצור

14.5.3.2 השפעות חיצוניות בצריכה

14.5.3.3 קיימות סביבתית

14.5.4 התערבות ממשלתית בקביעת מחירי מוצרים על ידי :

14.5.4.1 פיקוח מחירים

14.5.4.1.1 מחיר מינימום

14.5.4.1.2 מחיר מקסימום

14.5.4.2 מתן סובסידיה

14.5.4.3 מכסות ייצור

14.5.4.4 הטלת מיסים

15. התוצר הלאומי – מדידת התפוקה של המשק 6

15.1 תוצר לאומי גולמי והכנסה לאומית

- 15.1.1 מהותם של התוצר הלאומי וההכנסה הלאומית
- 15.1.2 הגופים האחראים על המדידה – הלמ"ס ואגף מס הכנסה

15.2 דו"ח מקורות ושימושים

- 15.2.1 תוצר לאומי
- 15.2.2 יצוא
- 15.2.3 יבוא
- 15.2.4 עודף יבוא/יצוא
- 15.2.5 צריכה פרטית
- 15.2.6 צריכה ציבורית
- 15.2.7 השקעות
- 15.2.7.1 פרטיות
- 15.2.7.2 ציבוריות

16. אמצעי תשלום והשינויים בכמות הכסף 12

16.1 הכסף ותפקידיו

- 16.1.1 אמצעי תשלום לרכישת מוצרים כלכליים
- 16.1.2 יחידת מדידה לפעילות כלכלית ויחידת מידה לקביעת מחירים
- 16.1.3 אמצעי לצבירת הון

16.2 פעולות המערכת הבנקאית ויצירת אמצעי תשלום

- 16.2.1 הבנק המסחרי והשפעתו על כמות הכסף במשק
- 16.2.2 יחס הרזרבה

- 16.3 הבנק המרכזי והמדיניות המוניטארית**
- 16.3.1 מטרות הבנק המרכזי
- 16.3.1.1 שמירה על יציבות המחירים
- 16.3.1.2 תמיכה ביציבות ובפעילות הסדירה של המערכת הפיננסית
- 16.3.1.3 תמיכה בהשגת יעדי הממשלה
- 16.3.2 תפקידי הבנק ותחומי פעילותו

- 16.4 הבורסה ושוק ההון**
- 16.4.1 מטרות הבורסה לני"ע
- 16.4.2 ניירות ערך
- 16.4.2.1 מניות
- 16.4.2.2 אגרות חוב
- 16.4.3 הנפקת מניות בבורסה על ידי חברות
- 16.4.4 סוגי משקיעים – פרטיים ומוסדיים
- 16.4.5 הגורמים המשפיעים על הביקוש ועל ההיצע של המניות

16.5 הרשות לניירות ערך – הגנה על המשקיעים

- 17 תעסוקה, אבטלה ורמת המחירים במשק** **5**
- 17.1 תעסוקה ואבטלה
- 17.1.1 מצבי אבטלה
- 17.1.1.1 אבטלה חיכוכית
- 17.1.1.2 אבטלה מבנית
- 17.1.1.3 אבטלה מחזורית
- 17.1.2 המחיר הכלכלי של האבטלה
- 17.2 רמת המחירים במשק
- 17.2.1 יציבות המחירים
- 17.2.2 אינפלציה
- 17.2.3 דפלציה

	17.2.4	מדידת רמת המחירים	
	17.2.4.1	סל צריכה, הגוף המודד – הלמ"ס	
	17.2.4.2	מדד המחירים לצרכן והשימוש בו	
	17.3	הקשר בין רמת המחירים ומצב האבטלה במשק	
15		תקציב הממשלה ומעורבות הממשלה במשק	18
		.	
	18.1	דרכי הפעילות הכלכלית של הממשלה	
	18.2	תקציב הממשלה ככלי להשגת מטרות חברתיות, לאומיות וכלכליות – מדיניות פискаלית	
	18.3	תקציב רגיל ותקציב פיתוח	
	18.4	מבנה תקציב הממשלה	
	18.4.1	הוצאות עיקריות בתקציב הממשלה : הוצאות משרדי הממשלה - צריכה ציבורית, תשלומי העברה סובסידיה, החזרי מלוות, החזרי ריבית הוצאות פיתוח - השקעה ציבורית, מימון חברות ממשלתיות	
	18.4.2	הכנסות עיקריות בתקציב הממשלה : מיסים ישירים ועקיפים, אגרות, קנסות, היטלים, מלוות פנים, מלוות חוץ, מענקים מחו"ל, הפרטת חברות ממשלתיות, תמלוגים מחברות ממשלתיות	
	18.5	גירעון תקציבי	
	18.6	חוק התקציב	

נושאים ללימודי העשרה

10	19	אי שוויון כלכלי במשק
	19.1	הסיבות לאי שוויון כלכלי
	19.2	השפעת אי השוויון על המשק
	19.3	אי שוויון בחלוקת ההכנסות ומדידתו (מדד ג'יני ועקומת לורנץ)
	19.4	השפעות המיסוי על חלוקת ההכנסות במשק
	19.4.1	מס פרוגרסיבי ומס רגרסיבי
	19.4.2	מדיניות רווחה ומס הכנסה שלילי
10	20	סחר חוץ, שוק מט"ח ומאזן התשלומים
	20.1	המסחר הבין-לאומי
	20.1.1	משק אוטרקי לעומת מסחר בינלאומי
	20.1.2	היצוא, היבוא, מטבע חוץ
	20.1.3	יתרון יחסי, יתרון מוחלט
	20.2	חשיבותו של מסחר הבינלאומי למשק הלאומי
	20.3	מבנה מאזן התשלומים – החשבון השוטף, חשבון העברות חד-צדדיות, חשבון ההון
	20.4	שוק מטבע חוץ – שערי מטבע פיחות, תיסוף
	20.5	מדיניות שער החליפין של הבנק המרכזי
10	21	הגלובליזציה והשפעתה על הכלכלה
	21.1	התפתחויות העיקריות שתורמו לגלובליזציה
	21.2	השפעות הגלובליזציה על מסחר בין-לאומי

21.3 השפעות הגלובליזציה על שוק העבודה והגירת עובדים

21.4 השפעות הגלובליזציה על שוק ההון

סה"כ שעות לימוד לתחום מבוא לכלכלה 120

סה"כ שעות לימוד מומלצות 240

מונחים מרכזיים בתורת הארגון

המונח	הסבר
אגודה שיתופית جمعية تعاونية	תאגיד שמטרותיו הן טיפוח החיסכון, עזרה הדדית בין בעלי אינטרסים כלכליים משותפים
אחריות مسؤولية	חובה המוטלת על בעל תפקיד לתת דיווח (לממונה, כפוף לעצמו) ולשאת בתוצאות פעולותיו
אפקטיביות فعالية	מידת הצלחתו של הארגון בהשגת מטרותיו
ארגון تنظيم	1. קבוצת אנשים בעלי מטרה משותפת החשובה לחבריה, הפועלים בתיאום ובמשותף ולרשותם המשאבים הדרושים להשגת המטרה. 2. חלוקת התפקידים והסמכויות, הגדרת תחומי הפעולה של היחידות השונות וקביעת צינורות התקשורת להעברת הוראות ודיווח.
ארגוני הזנק تنظيمات ناشئة	חברת הזנק או חברת סטרט-אפ (Startup Company) היא חברה שנוסדה במטרה לפתח מוצר או רעיון ייחודיים, לרוב בתחום ההייטק. החברה מפסיקה להיות חברת הזנק כאשר היא נמכרת לחברה מבוססת או מתבססת בעצמה, והופכת לחברה רווחית, בדרך-כלל ציבורית.
ארגון יצרני تنظيم انتاجي	ארגון כלכלי שתפוקותיו הם מוצרים מוחשיים המיועדים למכירה
ארגון עסקי تنظيم تجاري	ארגון הפועל למטרות רווח.
ארגון עסקי – פרטי تنظيم تجاري خاص	ארגון הנמצא בבעלות אנשים פרטיים
ארגון עסקי – ציבורי تنظيم تجاري عام	ארגון שהבעלות עליו נמצאת בידי הממשלה ו/או בידי הציבור הרחב.
ארגון קווי تنظيم تنفيذي	ארגון הבנוי מיחידות קו בלבד
ארגון קו – מטה تنظيم تنفيذي قيادي	ארגון המורכב מיחידות קו ומיחידות מטה.
ארגון רשת تنظيم الشبكة	ארגון שחלוקת התפקידים והסמכויות בתוכו אינה מוגדרת בצורה פורמאלית ברורה והמתבסס על שיתוף פעולה ואמון בין עובדיו.
ארגון שירות تنظيم يقدم خدمات	ארגון שתפוקותיו הם שירותים, כגון: שירותי בנקים, ביטוח...וכו'.

ארגונים הנותנים שירותי ממשל ורווחה(אוניברסיטאות, מכללות) לכלל התושבים במדינה ואינם פועלים למטרות רווח.	ארגוני מינהל ציבורי تنظيمات الإدارة العامة
הענקת מעמד של עצמאות חלקית מבוקרת (אוטונומיה) ליחידות משנה בארגון באמצעות האצלה ממוסדת של סמכויות וחלוקה מוגדרת של תחומי פעילות.	ביזור סמכויות توزيع صلاحيات
העברת הסמכות שהוענקה למנהל מסוים (כולה או חלקה), לבעל תפקיד אחר הכפוף אליו בארגון.	האצלת סמכויות منح الصلاحيات
התהליך שבו מעבדים את התשומות לתפוקות	המרה تحويل(استبدال)
העברה של ארגון שבבעלות הממשלה/העירייה, בשלמותו או בחלקו לבעלות פרטית.	הפרטה خصخصة
קבוצת אנשים המאוגדים על-ידי פעילות משותפת אחת לכל הפחות, למען מטרה משותפת בדרך כלל להפקת רווחים	חברה شركة
יחידת המשנה לאגף, בדרך כלל עצמאית בפעולותיה ואחראית להישגיה.	חטיבה فرع
פירוק משימות הארגון הראשיות למשימות משנה מסוגים שונים והטלת אחריות לביצוען על יחידים, קבוצות עבודה, ומחלקות / יחידות.	חלוקת עבודה تقسيم العمل
חלוקת העבודה מתבצעת בהתאם לסוגי המוצרים/שירותים השונים המיוצרים בארגון.	חלוקת עבודה על בסיס מוצר/שירות تقسيم العمل وفقا للمنتج/الخدمة
חלוקת העבודה מתבצעת על פי האזורים השונים שבהם פועלות יחידות הארגון.	חלוקת עבודה על בסיס גיאוגרפי تقسيم العمل وفقا للمناطق الجغرافية /تقسيم العمل على اساس جغرافي
חלוקת העבודה מתבצעת בהתאם לסוגי הקווחות של הארגון.	חלוקת עבודה על בסיס לקוחות تقسيم العمل وفقا للزبائن(المستهلكين)
חלוקת העבודה מתבצעת על פי מקצועות התמחות של יחידות הקו העוסקות בייצור המוצר או במתן השירות.	חלוקת עבודה על בסיס מומחיות تقسيم العمل وفقا للاختصاص

חלוקת עבודה המתבצעת על פי תחום התפקיד המוגדר של כל אחת מהיחידות השונות בארגון.	חלוקת עבודה על בסיס פונקציונאלי تقسيم العمل وفقا للوظائف (وظيفي)
חלוקת העבודה מתבצעת בהתאם לתהליכי העבודה בארגון בהתאם לשלבי ביצוע העבודה.	חלוקת עבודה על בסיס תהליכים تقسيم العمل وفقا لمراحله
מתן סמכויות זהות למספר מנהלים לשימוש במשאבי הארגון להשגת אותן מטרות.	חפיפת סמכויות ازدواجية الصلاحيات
הפרעות לזרימת תקשורת יעילה בארגון.	חסמים בתקשורת تعطيلات بالاتصال
מספר הכפופים הנמצאים בפיקוחו הישיר של המנהל.	טווח שליטה ופקוח مجال السيطرة والاشراف
תחת פיקוחו הישיר של המנהל מצוי מספר מצומצם של עובדים	טווח שליטה צר مجال سيطرة ضيق
תחת פיקוחו הישיר של המנהל מצוי מספר רב של עובדים	טווח שליטה רחב مجال سيطرة واسع
יחידה העוסקת במתן שירותי עזר ושירותי ייעוץ ליחידות הקו.	יחידת מטה وحدة قيادة
יחידה העוסקת באופן ישיר במשימה שלשמה הוקם הארגון	יחידת קו وحدة تنفيذية
יחידה המספקת שירותי עזר לכלל הארגון	יחידת עזר وحدة مساعدة
הפקת סחורות בכמויות גדולות על מנת להקטין עלויות ולהגדיל רווחים	ייצור המוני انتاج الكثرة
הפקת סחורות בכמות מוגבלת המיועדת לציבור ספציפי של לקוחות	ייצור סדרתי انتاج تسلسلي
הפקת סחורה ייחודית ללקוח ספציפי	ייצור יחידני انتاج وحدوي
מערך התפקידים המשקף את אופני חלוקת העבודה הארגונית ליחידות משנה ולתת יחידות	מבנה ארגוני مبنى تنظيمي
מערכת דרגים בצורת פירמידה, בראשה ראש הארגון, בבסיסה העובדים הזוטרים ביותר. מעמדו של כל עובד בארגון נקבע על פי מיקומו במדרג.	מבנה היררכי مبنى تدرجي

כל ארגון מורכב מחמישה רכיבים בסיסיים : צמרת אסטרטגית, הליבה המבצעת הדרג התיכון, סגל מינהלי וסגל טכני.	מבנה ארגוני עפ"י מינצברג مبنى تنظيمي حسب مينتسبرغ
הארגון מורכב משלושה חלקים, בצורת עלה תלתן : הליבה, כוח עבודה גמיש וכוח עבודה קבלני.	מבנה תלתן مبنى ثلاثي الاجزاء
יחידת המשנה של המחלקה	מדור شعبة
יחידת המשנה של האגף או החטיבה	מחלקה قسم
חלוקת הארגון ליחידות משנה והקפדה על הפרדה תיפקודית ביניהן	מידור تشعب
מוסד ללא כוונת רווח	מלכ"ר مؤسسة غير هادفة للربح
תהליך שבאמצעותו מביאים חברי ארגון בעלי אינטרסים שונים לפעול בתיאום ובמשותף להשגת מטרות הארגון	מינהל ادارة
מכלול הפעילות המאורגנת המבוצעת במטרה לקדם אינטרסים קבוצתיים ושלא לצורך הפקת רווחים כספיים	מינהל התנדבותי ادارة تطوعية
מכלול הפעילות המאורגנת המבוצעת לצורך הפקת רווחים	מינהל עסקי ادارة تجارية
מכלול הפעילות המאורגנת שמטרתה להוציא אל הפועל את המדיניות הציבורית	מינהל ציבורי ادارة عامة
* הוצאת פעילויות שונות של הארגון (כגון : תכנון, שיווק ומכירה ועוד) לביצוע על ידי גורמי חוץ. מטרת מיקור חוץ היא : התייעלות, חסכון במשאבים, שימוש במומחים שאינם מצויים בארגון, הורדת עומס והגדלת גמישות העבודה בארגון. ** (המושג כפי שהופיע במתכונת ה"ישנה") גיוס משאבי אנוש מחוץ לארגון (קבלני משנה)	מיקור חוץ تمصدر
אוסף רכיבים הערוכים על פי סדר , קשורים במבנה פנימי של קשרי תלות והשפעה הדדית ומשתלבים למקשה אחת	מערכת منظومة
מערכת הקשרים האישית חברתית הנוצרת בין העובדים בארגון	מערכת בלתי פורמאלית منظومة غير رسمية
העברת הודעה מהקולט אל היוזם, ובה אישור לקליטת המסר והבנתו	משוב, היזון חוזר تغذية مرتدة (عكسية)/ردود فعل

משאבים موارد	תשומות : כח אדם , ציוד , חומרי גלם, מידע, הון ורעיונות המשמשים להפקת תוצרים
ניהול ادارة	שליטה בפעילות המאורגנת המכוונת להוציא אל הפועל את מטרות הארגון בצורה אפקטיבית ויעילה
סביבה ארגונית محيط/بيئة تنظيمية	מכלול הגורמים המצויים מחוץ לארגון המשפיעים על מבנהו ועל תפקודו. נהוג להפריד בין הסביבה הרחוקה לסביבה הקרובה והמיידית
סינרגיזם سينرغيزم	תוצאות פעולתם המשותפת של כל החלקים המרכיבים את השלם, גדולה מסך כל תוצאות הפעולה של המרכיבים, במצב של פעולה נפרדת של כל אחד מהם
סמכות صلاحية	זכות הניתנת לבעל תפקיד לקבל החלטות מחייבות בעלי תפקידים אחרים ולהיות אחראי לתוצאות ההחלטות.
סמכות אישית صلاحية شخصية	סמכות שמקורה במעמד ובקרבה אל עמדות השפעה, או מתכונות אופי ופופולריות או לחלופין ממומחיות (אישית, ייחוס, מומחה)
סמכות פיקודית صلاحية قيادية	הסמכות לקבל הכרעות ולתת הוראות פעולה לכפופים, הסמכות נובעת ממקומו של המנהל בהיררכיית הארגון
סמכות תפקודית صلاحية وظيفية (مهنية)	סמכות המוענקת לחבר בארגון לתת הנחיות והוראות בתחומים מוגדרים המיוחדים לו, לעובדים שאינם כפופים לו פיקודית
עיצורים בתקשורת تعطيلات (موانع) بالاتصال	הפרעות ועיוותים בתהליך התקשורת הפוגעות בו ומונעות את קיומו
עמותה جمعية	עמותה היא סוג של תאגיד המורכב מקבוצה של בני-אדם ו/או תאגידים אחרים אשר חברו יחד למען מטרה מסוימת (לרוב מטרה ציבורית), ונרשמו בפנקס העמותות על ידי רשם העמותות שבמשרד המשפטים שמפקח על פעילותן
עמותה אידיאולוגית جمعية ايديولوجية	קבוצת אנשים שהתאגדה בשם רעיון או תפיסת עולם
פרויקט مشروع	משימה חד פעמית בעלת נקודת התחלה וסיום ברורות, שיש לבצעה במסגרת תקציב ולו"ז מוגדר
ריכוז (צנטרליזציה) تركيز	ריכוז סמכויות בידי המנהלים העומדים בראש הסולם ההיררכי של הארגון
רכיבים عناصر	תת-מערכות מוגדרות המרכיבות את המערכת
שותפות شراكة	אדם או קבוצת אנשים הפועלים להשגת מטרות הארגון ומהווים ישות משפטית זהה בעל/י אינטרסים משותף/ים
שטחי הפקר تقصير	תפקידים שבהם לא נקבע בבירור אחראי לביצוע

שרשרת הפיקוד سلسلة قيادية	מערך הקובע את הכפיפות הישירה והעקיפה של המשתתפים לממונים עליהם
תיאום تنسيق	שיתוף פעולה בין עובדים ובין יחידות על מנת לנצל באופן יעיל את המשאבים העומדים לרשותם
תורת המוסדות علم المؤسسات	גישה הבוחנת ארגונים מוסדיים כמערכות ארגוניות ועוסקת בתהליכי ההסתגלות וההישרדות של ארגונים הפועלים בסביבה מוסדית
תפוקה انتاج	זרם של מוצרים או שירותים המיוצרים בתהליך ייצור נתון, בתוך תקופת זמן נתונה, על ידי יחידה כלכלית. נמדד במונחים כספיים ובמונחים כמותיים
תפקיד وظيفة	צירוף של כמה מטלות באופן המאפשר לאדם אחד בארגון לבצע אותן באופן מחזורי
תקן כוח אדם ملاك قوى عاملة	המשרות בארגון להן ניתן אישור תקציבי
תקצוב تخصيص الميزانية	התהליך של תכנון, הכנה וניהול תקציב. הקצאת משאבים לצרכים השונים ככלי עבודה ופיקוח עיקרי של הנהלה לצורך השגת מטרות הארגון ויחידותיו השונות
תקשורת ארגונית اتصال تنظيمي	כלל התקשורת הפורמלית והבלתי פורמלית הזורמת בארגון
תקשורת אופקית اتصال أفقي	תקשורת הזורמת בין עובדים שנמצאים באותו מדרג בארגון
תקשורת אנכית اتصال عمودي	תקשורת בין ממונים וכפופים בדרגים שונים בארגון - כלפי מטה וכלפי מעלה
תקשורת אלכסונית اتصال مائل	תקשורת המתקיימת בין סגל המטה המקצועי ובין אנשי יחידות הביצוע בארגון
תקשורת בלתי פורמלית اتصال غير رسمي	תקשורת הזורמת בארגון בצינורות אקראיים המושתתים על קשרים אישיים וחברתיים (אינה קשורה למבנה הפורמלי)
תרשים מבנה ארגוני مخطط المبنى التنظيمي	תאור גרפי של חלוקת העבודה, הסמכויות, הכפיפויות והקשרים בין היחידות השונות בארגון
תשומה استثمار	שם כולל לכל גורם הנדרש לשם ייצור תפוקות של מוצרים ושירותים (הון, ידע, עובדים, מכונות) תשומה מתייחסת בדרך כלל למשאבים סביבתיים וארגוניים
תת-מערכת منظومة ثانوية	מכלול פעילויות בעלות מכנה משותף, המטפלות במגזר תפקודי מסוים כגון: ייצור תת מערכת מקבילה בדרך כלל לפונקציה ארגונית או חטיבה עצמאית כלשהי

מונחים מרכזיים במבוא לכלכלה

המונח	תרגום	הסבר
אבטלה	Unemployment بطالة	מצב שבו חלק מגורמי הייצור במשק אינו מועסק.
אוליגופול	Oligopol احتكار القلة	שוק המאופיין על ידי מספר מצומצם של יצרנים למוצר, כך שלכל אחד מהם יש השפעה על המחיר.
אינפלציה	Inflation تضخم مالي	תופעה כלכלית של עלייה מתמשכת וקבועה במחירים הגורמת לירידה בערך הכסף.
אמצעי חליפין	Medium of Exchange وسيلة تبادل	כל סחורה היכולה לשמש לתשלום חובות ולרכישת טובין, המתבטא במונחים של שווי או תקן שווה ערך, ומבטל את הצורך בסחר חליפין ישיר.
אמצעי תשלום	Means of Payment وسيلة دفع	כמות הכסף במשק באמצעותה ניתן לבצע עסקאות כלכליות. אמצעי התשלום שווים למזומנים שבידי הציבור בתוספת חשבונות העובר ושב
ביקוש	Demand طلب	הכמות המירבית של מוצר (סחורה או שירות) אשר הקונים מוכנים לרכוש בשוק במחיר נתון, בזמן מסוים.
ביקוש לכסף	Demand for Money طلب على النقود	כמות הכסף שהציבור מבקש להחזיק במזומן בידיו, או בחשבונות עובר ושב.
בנק מסחרי	Commercial Bank بنك تجاري / مصرف تجاري	חברה פיננסית הרשאית לטפל, לייעץ ולתווך בכספים של ארגונים ושל הציבור.

מוסד פיננסי שהוקם על ידי ממשלה במטרה לבצע את המדיניות המוניטרית שלה.	Central Bank بنك مركزي	בנק מרכזי
גורם תשומה המשתתף בתהליך הייצור או השירות. גורמי הייצור נחלקים לארבע קטגוריות: אדמה, הון, עבודה, יוזמה.	Factor of Production عوامل انتاج	גורם ייצור
גורם ייצור שכמותו תלויה בהיקף הייצור (עובדים, חומרי גלם וכדומה).	Variable Factor عامل انتاج متغير	גורם ייצור משתנה
גורם ייצור שכמותו אינה משתנה כתוצאה משינוי בהיקף הייצור, או שמשתנה רק בטווחי ייצור מסוימים (קרקע, ציוד כבד וכדומה).	Fixed Factor عامل انتاج ثابت	גורם ייצור קבוע
תהליך של ירידה כללית ברמת המחירים במשק בשל ירידה בביקוש או בהוצאות הייצור.	Deflation انكماش اقتصادي	דיפלציה
ידע, השכלה, מיומנות וכישורים של הפרט המאפשרים רווחה כלכלית, אישית וחברתית.	Human Capital رأسمال بشري	הון אנושי
נכסים מוחשיים של המשק המשמשים כגורם ייצור (קרקע, מחצבים, מקורות מים, מבנים, כבישים, מכונות וכדומה)	Physical Capital رأسمال طبيعي	הון פיזי
כמות המוצר (סחורה או שירות) אשר היצרן מציע למכירה במחיר נתון, בזמן מסוים.	Supply عرض	היצע
כסף או שווה כסף שנתקבל בתקופה מסוימת (תקופת חשבון) בשל פעילות כלכלית כלשהי.	Income دخل	הכנסה
כמות יתרות המט"ח (מטבע החוץ) הקטנה ביותר שעל הבנק המרכזי במדינה להחזיק, לשם ביטחון, ערבות כלכלית ויכולת מימון בתקופות משבר.	Red Line الخط الأحمر لاحتياطي الأموال	הקו האדום (של רזרבות מט"ח)

השקעה	Investment استثمار	רכישה של נכסים במטרה להבטיח קבלת תשואה, שמתקבלת בצורה של דיבידנד, ריבית, רנטה או גידול הוני.
חסכון	Savings توفير	חלק מההכנסה שלא נצרך.
יבוא	Import استيراد	רכישת סחורות ושירותים שיוצרו מחוץ למשק.
יחס רזרבה	Reserve Deposit Ratio نسبة السيولة	אחוז המזומנים (הרזרבות) שהבנק שומר בכספת מתוך סך הפיקדונות המופקדים אצלו.
ייצור	Production انتاج	תהליך המרה של תשומות (הון, עבודה, אדמה, יוזמה) לצורך קבלת תפוקות (מוצרים).
יצוא	Export تصدير	סחורות, שירותים שיוצרו במשק ונרכשו ע"י תושבי משק אחר.
יתרון יחסי	Comparative Advantage أفضلية (ميزة) نسبية	למשק אחד יש יתרון יחסי בייצור מוצר מסוים, אם ההוצאה האלטרנטיבית השולית (מחיר) לייצור המוצר נמוך יותר אצלו מאשר במשק אחר.
מאזן התשלומים	Balance of Payment ميزان المدفوعات	תיאור חשבונאי של כל העסקאות הכלכליות במטבע חוץ שניהל המשק בשנה מסוימת.
מדיניות מוניטרית	Monetary Policy سياسة نقدية	מדיניות המבוצעת על ידי הבנק המרכזי כדי לפקח על כמות אמצעי התשלום במשק ונזילותם.
מדיניות פיסקלית	Fiscal Policy سياسة مالية	מדיניותה הכלכלית של הממשלה המופעלת באמצעות תקציב המדינה להשגת מטרות כלכליות ואחרות.

מונופול	Monopoly احتكار	שוק בו פועל רק יצרן אחד המוכר מוצר חסר תחליף מושלם דומה, ולכן אינו חשוף לתחרות מצד יצרנים אחרים.
מוצר	Good سلع	סחורה או שירות המספקים צורך מסוים.
מוצרי צריכה	Consumer goods سلع استهلاكية	מוצרים (סחורות או שירותים) בעלי שווי כספי, שנועדו לספק צרכים ורצונות של הצרכנים, ומהווים עבורם מוצרים סופיים.
מוצרי (נכסי) השקעה	Investment Good سلع استثمارية	מוצרים שבעזרתם ניתן לייצר סחורות, שירותים ומוצרי השקעה נוספים.
מחיר	Price سعر	התמורה הכספית הנדרשת או המוצעת תמורת יחידה אחת של מוצר או שירות.
מחיר מינימום	Minimum Price سعر الحد الأدنى	המחיר הנמוך ביותר שמאפשרת הממשלה ליצרנים למכור את המוצר. במטרה להיטיב עם היצרנים על מחיר מינימום להיות גבוה ממחיר שיווי המשקל שהיה ללא התערבות הממשלה.
מחיר מקסימום (מחיר פיקוח)	Maximum Price سعر الحد الأقصى	המחיר הגבוה ביותר שמאפשרת הממשלה ליצרנים למכור את המוצר. במטרה להיטיב עם הצרכנים על מחיר מקסימום להיות נמוך ממחיר שיווי המשקל שהיה ללא התערבות הממשלה.
מחיר שווי משקל	Equilibrium Price سعر التوازن	המחיר בו מתקיים שוויון בין הכמות המבוקשת על ידי הצרכנים לכמות המוצעת על ידי היצרנים. מחיר זה נקבע בנקודת המפגש בין עקומת הביקוש לעקומת ההיצע.
מס	Tax ضريبة	תשלום חובה על פי חוק שגובה רשות ציבורית מיחידים ומתאגידים.

מס ישיר	Direct Tax ضريبة مباشرة	מס המוטל באופן ישיר על הכנסת הנישום (מס הכנסה, ביטוח לאומי, ביטוח בריאות וכדומה)
מס עקיף	Indirect Tax ضريبة غير مباشرة	מס המוטל על הנישום רק אם עשה שימוש בהכנסתו ורכש מוצרים או שירותים (מע"מ, בלו, מכס וכו')
מס פרוגרסיבי	Progressive Tax ضريبة تصاعدية	מס ששיעורו עולה עם עליית ההכנסה.
מס רגרסיבי	Regressive Tax الضريبة التنازلية	מס ששיעורו יורד עם עליית ההכנסה.
מסחר בינלאומי	International Trade تجارة دولية	עסקות מסחריות הנעשות בין מדינות שונות ע"י סוחרים וממשלות.
משק אוטרקי	Autarky Economic جهاز اقتصادي مكتفٍ ذاتيًا	משק שאינו מקיים סחר חוץ עם משקים אחרים, ומספק לעצמו את כל צרכיו הכלכליים.
נזילות	Liquidity سيولة	היכולת להפוך נכס או השקעה אחרת למזומנים - בקלות וללא הפסד ערך ממשי. נכס מכונה נזיל יותר אם קל יותר להמירו למזומנים.
סובסידיה	Subsidy دعم حكومي	מענק כספי הניתן לצרכן או ליצרן המביא להוזלת המוצר, זאת לשם עידוד פעילות כלכלית, הגדלת צריכת המוצר והוזלת עלויות ייצורו.

סך הוויתור הנדרש (מהמוצר השני) כדי לייצר כמות מסוימת ממוצר מסוים.	Total Alternative Cost تكلفة بديلة شاملة (كلية) مجموع النفقات البديلة	עלות (הוצאה) אלטרנטיבית כוללת
הוויתור הממוצע (מהמוצר השני) כדי לייצר יחידה אחת מהמוצר המסוים.	Average Alternative Cost معدل التكلفة البديلة /معدل النفقات البديلة	עלות (הוצאה) אלטרנטיבית ממוצעת
הוויתור (מהמוצר השני) כדי לייצר את היחידה האחרונה מהמוצר המסוים. העלות האלטרנטיבית השולית היא המחיר הכלכלי של המוצר.	Marginal Alternative Cost التكلفة البديلة الهامشية /النفقات البديلة الهامشية	עלות (הוצאה) אלטרנטיבית שולית
מצב במשק שבו היצוא גדול או שווה ליבוא, כך שהמשק אינו זקוק להלוואות או למענקים לשם מימון היבוא.	Economic independence استقلال اقتصادي	עצמאות כלכלית
גרף המתאר את הכמות המבוקשת ע"י הצרכנים למוצר בכל מחיר ומחיר, כאשר כל הגורמים האחרים המשפיעים על הביקוש נשארים קבועים	Demand Curve منحنى (دالة) الطلب	עקומת ביקוש

גרף המתאר את הכמות המוצעת מהמוצר ע"י היצרנים בכל מחיר ומחיר, כאשר כל הגורמים האחרים המשפיעים על ההיצע נשארים קבועים.	Supply Curve منحنى (دالة) العرض	עקומת היצע
סך כל ההכנסה העסקית ממכירת כל הכמות. פדיון כולל שווה למכפלת המחיר בכמות הנמכרת	Total Revenue ايراد كلي	פדיון כולל
ירידת ערך המטבע המקומי ביחס למטבע חוץ (כלומר עליית שער החליפין).	Devaluation تخفيض قيمة العملة	פיחות
הרחבת אפשרויות הייצור המקסימליות של המשק.	Economic Growth نمو اقتصادي	צמיחה כלכלית
מי שרוכש מוצרים ושירותים לשימוש סופי ולא למכירה חוזרת.	Consumer مستهلك	צרכן
מחיר הכסף בתקופה נתונה. הכסף משמש לרכישת נכסי הון לשם ייצור.	Interest فائدة / ربا	ריבית
שוק שבו המחירים של כל גורמי הייצור הנקנים או הנשכרים (כולל ריבית על הלוואות), זהים לכל הפירמות במשק מאותו סוג.	Perfect Market سوق تنافسية (حرة)	שוק משוכלל (שוק תחרותי, שוק חופשי)
מסחר לא חוקי במוצרים שהמדינה מטילה עליהם מגבלות מסחר.	Black Market سوق سوداء	שוק שחור
שיווי משקל מתקיים כאשר במחיר הקיים (הנקרא מחיר שיווי משקל) שוות הכמויות המבוקשות ע"י כל הקונים לכמויות המוצעות ע"י כל המוכרים (כלומר הכמות המוצעת שווה לכמות המבוקשת).	Market Equilibrium توازن في السوق	שיווי משקל בשוק
מוצרים המספקים צורך אך אין להם ממדים מוחשיים (שירותי רפואה, בידור, בטחון וכדומה).	Services خدمات	שירותים

שער חליפין	Exchange Rate سعر صرف العملة سعر التبادل /	מחיר מטבע אחד במונחי מטבע אחר. כלומר מספר יחידות של מטבע מדינה אחת שיש לשלם כדי לרכוש יחידת מטבע של מדינה אחרת.
תופעת המחסור	Scarcity نقص\	קיים פער בין הרצונות האינסופיים של האדם לבין המקורות המוגבלים העומדים לרשותו. לכן בשל הכמות המוגבלת של המשאבים, בכדי לספק יחידת מוצר אחד יהיה עליו לוותר על מוצר אחר.
תיסוף	Revaluation ارتفاع قيمة العملة	עליית ערך המטבע המקומי ביחס למטבע חוץ (כלומר ירידת שער החליפין).
תעסוקה מלאה	Full Employment تشغيل تام / عمالة تامة	מצב שבו לא קיימים במשק גורמי ייצור המבקשים תעסוקה ואינם מצליחים להשיגה.
תפוקה	Output انتاج	סך כל המוצרים (הסחורות והשירותים) המיוצרים בתהליך הייצור.
תפוקה שולית	Marginal Product انتاج حدي	השינוי בתפוקה שנגרם כתוצאה מהוספת גורם הייצור האחרון.
תצרוכת (צריכה)	Consumption استهلاك	השימוש בפועל בסחורות ובשירותים על ידי הצרכן הסופי, כדי לספק צרכים ורצונות אנושיים באופן ישיר ולא לצורכי ייצור, עיבוד וכו'.
תשומה	Input تكاليف الإدخال	סך כל גורמי הייצור (משאבים, עבודה, הון) הנדרשים לתהליך ייצור סחורה או שירות.

ביבליוגרפיה מומלצת - תורת הארגון

1. או"פ (2002), **סוציולוגיה של ארגונים**. מקראה בעריכת ניצה ברקוביץ
2. גארת, מורגן (2010), **דימויים של ארגון**
3. גלוברזון אריה, 1998. **המבנה הארגוני**. הוצאת ספריית המינהל.
4. גלוברזון שלמה, 2000. **ניהול התפעול ושיפור ביצועים**. הוצאת צ'ריקובר.
5. וינרמן תמר, 2001. **ארגון וניהול - חלק א'**. הוצאת ליתג.
6. וינרמן תמר, 2014. **תורת הארגון - הוצאת ליתג**.
7. כפיר אהרון, 1998. **ניהול ארגונים הלכה למעשה**. הוצאת צ'ריקובר.
8. כפיר אהרון, 1997. **ארגון וניהול - עיצוב ושינוי**. הוצאת צ'ריקובר.
9. סמואל יצחק, 1996. **ארגונים**. הוצאת זמורה ביתן ואוניברסיטת חיפה.
10. סמואל יצחק, 2002. **המשחק הפוליטי - עוצמה והשפעה בארגונים**. הוצאת זמורה ביתן ואוניברסיטת חיפה.
11. פיטרס סמואל, 1995. **המרדף אחרי ה-WOW**. הוצאת מטר.
12. קונדה שמואל, 2000. **מהנדסים תרבות**. הוצאת חרגול.
13. רוזן אביבה גנוט וד"ר מנחם גנוט. **קו הזינוק**. ספריית גלובס.
13. שטאובר יהושע, 2002. **דרושים ותהליכי גיוס ומיון של עובדים בארגונים בישראל**. הוצאת טורקיז

ביבליוגרפיה מומלצת - מבוא לכלכלה

1. אורון יצחק, מארק נילי, עופר אמירה, 1997. **מבוא לכלכלה - מאקרו כלכלה**. הוצאת עמיחי.
2. גרוס נחום, 1994. **מבוא לכלכלה**. הוצאת אקדמון.
3. זימון יאיר, הירש נורית, 2012. **מבוא לכלכלה**. הוצאת רונאל.
4. זימון יאיר, פפר דפנה, 2001. **ספר השאלות הגדול במבוא לכלכלה מיקרו**. הוצאת לומדון.
5. יניב גדעון, 1982. **מבוא לכלכלה - מיקרו**, יחידות 1-6. הוצאת האוניברסיטה הפתוחה.
6. נחמיאס אריה, 2000. **מבוא למאקרו כלכלה**. הוצאת האוניברסיטה הפתוחה.